

Referat

Møte i Nasjonalt nettverk for musikk og musikkinstrumenter

Ringve Museum 19 november 2004

NB! Av arbeidsbesparingsskål skriver vi denna gång del 1. på svenska

Deltagare

Bjørn Aksdal Rådet for folkemusikk og folkedans, **Eyvind Bagle** Norsk Teknisk Museum **Steinar Bjerkestrand** Domkirkeodden / Kirsten Flagstadmuseet, **Stefan Bohman**, Musikmuseet, Stockholm, **Hans Olav Gorset** Norges Musikkhøgskole, **Sissel Guttormsen** Ringve Museum, **Peter Andreas Kjeldsberg** Ringve Museum, **Mats Krouthén** Ringve Museum, **Sigrid Kvisle** Sigdal Museum / Folkemusikksenteret i Buskerud, **Ola Kai Ledang** Institutt for Musikk, NTNU, **Eilef Bertin Løvteit** Troidhaugen, **Frank Henrik Rolland** Hardanger folkemuseum/ Hardanger Folkemusikksamling, **Finn Rønning** Bø Museum (Telemark Museum), **Morten Skadsem** ABM-utvikling, **Stein Villa** Trad.musikkarkivet for V-Oppland / Gjøvik Historiske Samlinger, **Corinna Weinheimer** Ringve Museum, **Odd W. Williamsen** Nordmøre museum.

Ett första möte i Nasjonalt nettverk for musikk og musikkinstrumenter hölls på Ringve Museum den 19 november. Till att inspirera och ge argument för varför musik och musikinstrument är ett viktigt museiämne hade tre föredragshållare bjudits in. Därefter presenterade Ringve Museum ett förslag på ett inledande projekt att samlas kring och deltagarna fick ge sin syn på detta projektförslag samt på den egna kompetensen och vad de kan tänkas att bidra med i nätverket. Det gjordes en snabbvisit på en av basutställningarna på museet jämte landets enda konserveringsverksted för musikinstrument.

Inledningsvis gav **Morten Skadsem** ABM-utviklings syn på *nasjonalt nettverksarbeid innenfor de norske museene* (se <http://www.abm-utvikling.no/prosjekter/Interne/Museum/museumsreform/Nyheter/Nasjonalenettverk04.html>) samt **Mats Krouthén** om hur Ringve Museum ser på det aktuella nätverket (se vedlegg II).

Stefan Bohman, är chef för Musikmuseet i Stockholm, etnolog och ledare i Rådet för museivetenskaplig forskning i Sverige. Han talade om vikten av att formulera varför musik är väsentligt. Bohman delar in i symboliska, funktionella och estetiska skäl till att samla på och förmedla musik på museer; en trojka att använda som rättesnöre i formering av ett arbete.

Som ett illustrerande exempel nämnde han en trumpet som under skotten i Ådalen på 1930-talet fick stopp på militärens skjutande, genom att en demonstrant lyckades att blåsa en signal. Denna trumpet har kommit att symbolisera arbetarrörelsens kamp; den har funktion att ingå i militärorketrar, eller folkrörelsernas orkestrar. Sitt estetiska värde har trumpeten dels som musikinstrument, dels som den signalmusik som kan framföras på den.

För Bohman är det klingande museet viktigt. Musik är en immateriell kultur. Ett nätverks uppgift blir därför också att forma olika aspekter (organologiska, etnologiska, musikvetenskapliga etc) kring framföring och analys av ljudet. Vi tolkar detta som att Bohman söker en mångfaldig syn på dokumentationen och presentationen ur många infallsvinklar t.ex. att till ett musikinstrument bör fästas instrumentegenskaper (material, byggt teknik etc) OCH instrumentets ljud i olika musikaliska situationer OCH dess individuella historia OCH dess symbolvärde etc.

Slutligen presenterade Bohman fem argument varför museumsinstitutioner är viktiga inom forskning och arbete kring kulturarv. (1) Det finns samlingar med fysiska föremål, (2) de är insamlade under en lång tidsperiod (till skillnad från ett normalt doktorandarbete mm), (3) de anställdas kompetens genom långvarigt arbete i närheten av materialet är viktig, (4) museer har olika kompetenser och kan arbeta tvärvetenskapligt och (5) museer är en självklar arena för forskningspresentation – den tredje uppgiften inom forskning.

Ola Kai Ledang, professor ved Institutt for musikk ved NTNU, musiketnolog med mångsidig erfarenhet bland annat med egen verksamhet som instrumentmakare, följde upp med ett knippe goda idéer om synen på musikinstrument som kulturminnen. Bland annat talade han om vikten av att primära musikmuseer arbetar i dialog med museer med brett kulturhistoriskt perspektiv, vilka har en stor möjlighet att fånga upp s.k. gråzonsinstrument, dvs ikke intentionella men funktionella musikinstrument (skedar som användts som rytminstrument etc) [Vid ett tidigare tillfälle har Ledang på liknande sätt slagit ett slag för materialet kyrkklockor, som lätt kan hamna utanför "listor" på musikinstrument]. Ledangs poäng är att situationen och formålet styr vad vi räknar som ett musikinstrument.

Ett annat tema var kriterier för att gjenstander samlas in till museer. Här nämndes ålder, *sjeldenhet*, estetik og historisk status. Ledang gav två tänkvärda exempel: Orgeln, som en representant för högteknologi och spetsforskning och som av många sägs ge en förståelse för det samhälle den representerar. *Dyrehornet og beinfløyten* är två andra exempel. De representerar skärningspunkten mellan utilitarism (att se hornet och fløyten som bruksföremål) och estetik (att de har skönhet i sig). Han poängterade att traditionen i hög grad är levande, inte bara inom folkmusik-kulturen utan också med hänvisning till t.ex. lock-pipor i jaktaffären. Mellan raderna kunde också förstås en obalans i käll-läget mellan de två exemplena: medan orgeln är mycket rikt dokumenterad och har en hög status inom organologin, är källorna och statusen lägre till hornet och beinfløyten, några av de äldsta och mest spridda musikinstrumenten som finns!

Ledangs huvudtes i föredraget var att även om kulturminnen per definition kan betyda "*spor etter eldre tiders aktiviteter*" är de meningslösa ifall vi inte genererar kunskap för att förstå dessa spor. Denna kunskap byggs upp bland annat med hjälp av litteratur och bilder/ikonografi som utöver *gjenstandene* blir andra viktiga källor till att förstå musiken. Som ett exempel lyfte han fram ett arkeologiskt fynd på en gravsten på Isle of Man från ca 1000, där en bild föreställer en man som ser ut att blåsa i någon form av lur/horn. Genom att lägga på vad vi vet om vikingarnas utbredning vid denna tid och kunskapen om asa-tron, kan vi tolka in att det föreställer Heimdal som blåser i gjallarhornet. Slutligen gav Ledang ett musikexempel i det han demonstrerade en egentillverkad lur, tillverkad som kopia av en vikingalur, där han utifrån funktion tolkade musiken. Här gav inga långa toner (ett arv från romantiken, enligt Ledang), utan snabba flåsande stötar. Det gällde att höras och att påkalla uppmärksamhet, menade Ledang.

...och cirkeln som börjat med Bohmans symbol-trumpet slöts.

Bjørn Aksdal berättade om erfarenheter från sitt omfattande arbete med att dokumentera norska *hardingfeler*. Målsättningen med *Hardingfeleprosjektet* har varit att registrera och datera *hardingfeler* i museumssamlingar och i privat ägo. Syftet har också varit att utifrån de data som framkommit jämte litteratur, ikonografi etc få en bättre bild av hardingfelans uppkomst, utbredning, utveckling etc.

Aksdal presenterte sine arbeidsmetoder, vilka är högaktuella när det gäller nätverkets oppgitt att inventera musikinstrument i norske museer. Brev sändes ut till institutioner med förfråging om eventuelle instrument. "Djungeltelegrafene gikk igång" (muntligt spreds ryktet om at *hardingfela* ønskades dokumenteres). Museikataloger gikks igjennom. Ringve Museums "riksinventering" användes. Hardingfeleprosjektet hadde en god hjelp av en felemakerverksted, som verkade som ett fagligt møtested initialt. Det tillverkedes ett dokumentationsschema, som dels användes av projektgruppen i fältstudier, och som dels sändes till onåelige institutt og privatpersoner. 350 instrument har blitt dokumenterte samt några interessante felekasser .

Erfarenhetene frå de ulike museene säger at projektgruppen med enkelte undtag blev meget väl omhändertagna på museene, men at den lokale/regionale kunnskapen om instrumentene var høgst variabel. Prosjektet har dessutom gitt flere s.k. spinn-off effekter, tex. ett godt samarbeide med skriftexperter. Aksdal etterlyser nu ett motsvarande samarbeide med kunsthistorikere som kan være interesserte av folkemusikk som dekorasjon på musikinstrument.

Slutligen etterlyste Aksdal at ett nettverk borde ta opp og hantere frågen om tradisjonsbærere av instrumentbygge.

Mats Krouthén presenterte ett forslag till ett första projekt inom nettverket: Inventering av musikinstrument i norske museer (se vedlegg III)

Din rolle i nettverket - Innspill fra deltakerne.

Norsk teknisk museum, Eyvind Bagle:

NTM er ansvarlig museum i to andre nettverk og ser sin rolle først og fremst i forbindelse med teknologisk og teknisk utvikling. Samlingen inneholder gjenstander og utstyr for lyd-innspillinger og – gjengivelse, få musikkinstrument, og er kritisk til egen oppbevaring av disse gjenstandene. Ingen musikkfaglig person knyttet til institusjonen.

Faglig forum, viktig kontaktforum. Planlegger å lage utstilling om musikkteknologi i det 20. årh.

Verktøy for digital registrering: Primus.

Sigdal museum / Folkemusikksentret i Buskerud, Sigrid Kvisle:

Billed- og klipp-arkiv, videokassetter, 2000 musikk-kutt på bånd, instrumenter deponert fra Drammens museum, folkemusikkveksted for barn med egenaktivitet, folkemusikkutstilling, minikonsert, eget lydstudio.

Viste en liste på et 30-tall musikkinstrument på museet. Instrumentene er ikke digitalt registrert.

Verktøy for digital registrering ellers: Fiol (lydarkivet)

Domkirkeodden / Kirsten Flagstad-museet i Hamar, Steinar Bjerkestrand:

Museet er med i Byggnettverket og vurderer deltakelse i flere kommende nettverk (bl.a. middelaldernetverk) Ca. 80-90 musikkinstrument, Kirsten Flagstad-samling med opptak på bånd overført til CD, Ringsakeroperaen.

Verktøy for digital registrering: Regimus – overgang til Primus om to år.

Tradisjonsmusikkarkivet for Vest-Opland, Gjøvik historiske samlinger, Stein Villa:

Fellesområde med Toten. Registrerer, tegner og lager kopier av eldre musikkinstrument. Opptatt delvis av den klingende musikken, delvis av konserverings spørsmål.
Verktøy for digital registrering: Fiol

Bø Museum, Finn Rønning:

Felemakerverksted etter Stenkjønndalen, 30-40 feler fra Telemark, samlokalisert med folkemusikkarkivet i Bø, konsolidert med Telemark museum (Skien).
Verktøy for digital registrering: Regimus – overgang til Primus i 2005.

Nordmøre Museum, Odd Williamsen:

Konsolidert museum med regionansvar i 13 kommuner. Dokumentert områdets musikkhistorie (1998), opera i Kr. sund i 200 år, dokumentasjon av klippfiskadelens musikk, Hans Hyllbaks hjem, privat hardingfeleverksted i Surnadal, Harzvereins virksomhet i området, gitarhistorie, fiolinmaker Lars Hoem.
Dokumentasjon av instrumentets proveniens er viktig tilleggsverdi! Ønsker som framtidige prosjekt, registrering og dokumentasjon av private kulturhistorisk viktige musikkinstrumenter, bevaringsmåte med mer.

Norges musikkhøgskole, Hans Olav Gorset:

Ca 400 musikkinstrumenter, digitalt registrert, uklare utsikter til fortsatt permanent utstilling.
Verktøy for digital registrering: FileMaker Pro (for Mac) fleksibel konvertering

Troldhaugen, Eilif Løtveit:

Først og fremst formidling av Grieg, permanent og temporære utstillinger, villaen, aktiv som konsertformidler, er inne i en konsolideringsprosess med bl. a. Lysøen, Vestlandske Kunstindustrimuseum og Bergen kunstmuseum og noen andre kunstnerhjem, arbeider med nytt formidlingsbygg.
Ønsker blant annet støtte i nettverket til spesialutstillinger.

Hardanger folkemuseum / Hardanger folkemusikksamling,

Frank Henrik Rolland:

Samling med hardingfeler, stor kompetanse innen folkemusikk og felebygging, ¼ musikerstilling. Felemakerverksted, der Olav Vindal vil være tilbake i 2005, folkemusikkarkiv

Samtlige museer – slik vi har registrert det – er positiv til nettverkets innledende prosjekt med en riksomfattende inventering av musikkinstrument og samlinger ved norske museer. Neste samling blir på Hamar 3-4. februar. Nærmere program følger etter jul.

Trondheim 14.12.04

Peter Andreas Kjeldsberg [sign]
Direktør
Ringve Museum

Mats Krouthén [sign]
Konservator
Ringve museum